

Programma

9.00 - 10.00 uur	inleiding algemeen directeur inleiding identiteitsbegeleider SOL inleiding bestuurslid onderwijs & identiteit
10.15 - 11.15 uur	eerste groep van 100 lkr gaat uiteen in groepjes van tien om met elkaar in gesprek te gaan n.a.v. de inleidingen tweede groep van 100 lkr verspreidt zich over vijf workshops
11.30 - 12.30 uur	de twee groepen wisselen
LUNCH	
13.30 - 14.30 uur	Karel Eijkman draagt voor uit eigen werk
14.30 uur	afsluiting

Enkele punten uit de inleidingen

De bovenschoolse directeur

Op de eerste plaats ga ik er van uit dat identiteit niet van boven af of van buiten af wordt opgelegd. Nee, identiteit bepaal je zelf. Dat gebeurt vooral in een goede dialoog. In de tradities waarin onze scholen staan (de katholieke en de protestants-christelijke) komen steeds weer drie kernwaarden terug:

- Spiritualiteit: openstaan voor waarden die verwijzen naar de bedoeling van ons bestaan.
- Solidariteit: respect voor elk individu en oog hebben voor de kansarmen.
- Subsidiariteit: iedereen binnen de organisatie krijgt die verantwoordelijkheid en zelfstandigheid, die hij of zij aan kan en nodig heeft.

Die waarden roepen twee vragen op, waar iedere leerkracht dagelijks mee te maken krijgt.

1. Wanneer je naar de huidige samenleving kijkt, wat is dan nodig om kinderen er zodanig op voor te bereiden, dat ze in die samenleving gelukkig kunnen worden?
2. Hoe begeleiden we kinderen wanneer ze geconfronteerd worden met levensvragen?

Naar die antwoorden gaan we vandaag op zoek en de antwoorden nemen jullie mee naar jullie scholen. Die antwoorden gaan richting geven aan onze dialoog over identiteit.

De identiteitsbegeleider van SOL

Identiteitsontwikkeling is te vergelijken met een spoorlijn. Die bestaat uit twee rails, verbonden met heel veel bielzen. De ene rails is die van de concrete activiteiten. Wat kan ik morgen concreet doen? De andere rails is die van de bedoeling van de concrete activiteiten. Waarom doen we deze concrete dingen eigenlijk? De ene rails kan niet zonder de andere en daarom zijn er zoveel bielzen nodig. Concrete activiteiten zonder te weten wat de bedoeling is worden oppervlakkig, goede bedoelingen zonder concrete uitwerking wordt vaag.

Als het gaat om de bedoeling van onderwijs, kun je zeggen: het gaat erom dat we ze leren rekenen en schrijven en dat we ze voorbereiden op de samenleving. Maar wat voor samenleving? Wat staat ons daarbij voor ogen? Hebben we idealen op dat vlak? Bijvoorbeeld dat mensen voor elkaar opkomen (solidair zijn)? En hoe kunnen we die idealen dan concreet maken? Als leerlingen vragen stellen over het leven, hoe reageren we daar dan op? Kunnen we kinderen op dat vlak vormen (kennis laten maken met het spirituele)? Hoe doe je dat concreet? Wat deze twee vragen betreft heeft niemand de waarheid in pacht, ieder heeft het recht zelfstandig daarover zijn zegje te doen (subsidiariteit). Daar komt schoolidentiteit uit voort.

De schoolbestuurder

Onderwijzen, zei mijn pedagogiekdocent eens, is wijzen naar datgene wat niet aan de oppervlakte te zien is, maar daaronder. Wie onder die oppervlakte kijkt, ziet in onze scholen veelal bevlogen mensen, die trots zijn op hun vak en het leiding geven aan kinderen eerder zien als een roeping. Ze bereiden kinderen voor, ze léven kinderen voor, op weg naar hun plek in de wereld. Daarmee geven leerkrachten vorm aan drie kernwaarden uit onze levensbeschouwelijke tradities: spiritualiteit, solidariteit en subsidiariteit. Als bestuur willen we dat de teksten over onze identiteit (zoals de statuten van onze stichting en de schoolgidsen) geen dode letter zijn, maar beléefd worden. We willen dat die teksten gestoeld zijn op verbinding tussen alle betrokkenen en met de missie van Skipos. En dat kan volgens het bestuur niet anders dan via een goede dialoog.

Een schets van de workshops

De locatie voor de workshops op deze studiedag was Basisschool De Touw ladder in Sint Michielsgestel. De combinatie mooi voorjaarsweer en de mogelijkheid om buiten enkele workshops te geven was geweldig. De conciërge was zeer bereidwillig om een mooi vuur aan te maken. Zo kon de workshop over vieren rond het vuur en in een bloesemregen beginnen.

WORKSHOP: VIJFEN MET KINDEREN

Kernvragen bespreken

Vieren is een creatieve expressie van een gezamenlijke beleving. Hoe kun je bevorderen dat leerlingen n.a.v. gebeurtenissen (geplande of toevallige, religieuze of niet-religieuze) met elkaar uitwisselen wat de gebeurtenis voor hen betekent, zodat er een gedeelde beleving en gevoel van saamhorigheid ontstaat? Wat betekent dit voor 'de kerstviering', 'de afsluiting v/h schooljaar' of 'feesten uit andere religies'?

Voorbeeld

Het Holifeest is een lentefeest. Het luidt een nieuw jaar in en mensen zijn dankbaar voor wat er het komend jaar weer mag groeien. Het bijbehorende verhaal gaat over de heks Holika die symbool staat voor alles wat slecht is. Traditioneel wordt de Holika-pop in brand gestoken om te laten zien dat al het slechte verdwijnt en dat je helemaal opnieuw met een schone lei kunt beginnen. De leerkrachten wisselden in tweetallen van gedachten over de goede en slechte/kwade kanten van onze samenleving. Op een vlam van papier werd het kwade opgeschreven en dat werd vervolgens in het vuur verbrand.

Oefening met symbolen

De gedeelde beleving waar een viering om draait, kan 'zichtbaar' worden in een symbool. Een goed gekozen symbool vormt het hart van een viering. Tot slot van de workshop is er een doos met symbolen rondgegaan. De leerkrachten konden een voorwerp kiezen dat hen aansprak. Ze moesten nadenken of hun symbool binnen een viering zou kunnen dienen, eventueel met een verhaal erbij. De verschillende betekenissen hiervan werden met elkaar gedeeld.

WORKSHOP: LEVENSBESCHOUWELIJKE ONTWIKKELING

Spiritizer

De leerkrachten ervaren de levensbeschouwelijke laag in zichzelf, door deze 'bewegelijke' werkvorm, waarin ze moeten kiezen met hun hart. De leraren lopen door elkaar en als ze iemand gevonden hebben, wordt een vraag gesteld: Wat kies je als je de keuze hebt tussen:

- binnen zijn of buiten zijn
- voorlezen of een rekensom uit leggen
- als je mag kiezen welk dier je wilt zijn, welk dier kies je dan?
- als een van je dromen of verlangens uit zou komen, welke zou je dan het liefste willen dat uitkomt?

Levensvragen

Veel kinderen denken na over gebeurtenissen die belangrijk zijn in het leven. Dat roept allerlei vragen op:

- Juf, hoe kun je echt gelukkig worden eigenlijk?
- Meester, Roos is erg ziek, als ze straks niet meer leeft, waar is ze dan?
- Juf, waarom eten Bashir en Kadidja een maand lang niet?

Levensvragen leren stellen en ze bespreken is belangrijk voor je persoonlijke levensbeschouwelijke ontwikkeling. Er zijn drie soorten gesprekken te onderscheiden, drie dialogen:

In gesprek met jezelf: wat vind ik zelf, wat voel ik, waar droom ik van, waar verwonder ik me over? Wat krijg ik wel/niet mee aan geloven, welke feesten zijn bij ons thuis, of in ons land, cultuur belangrijk, wat vind ik daar mooi aan of belangrijk of welke vragen heb ik erbij?

In gesprek met bronnen / tradities: bijvoorbeeld 'Wat houdt het Paasfeest in, wat betekent dat voor mensen, hoe wordt daarin aangekeken tegen dood en leven?' Of 'Waarom hangt er in veel huizen van Marokkaanse moslims een handje van Fatima?' Of 'Waarom dragen sommige christenen een kruis, sommige joden een keppeltje?'

In gesprek met anderen: Wat vind jij, wat geloof jij, of wat geloof je niet, wat doen jullie? Kinderen luisteren naar elkaar, leren elkaar op een 'andere manier' kennen, verschillen mogen er zijn.

Werken met leskisten

In een eerste stap wordt gekeken naar een thema dat voor alle kinderen speelt en herkenbaar is ongeacht het geloof van het kind. Daarna wordt een voorwerp uit de leskist getoond dat ook iets van doen heeft met het thema uit stap 1. Er wordt een verhaal verteld over het voorwerp, en vervolgens denken de kinderen weer na over het thema; hoe kijken ze er nu tegen aan? Als voorbeeld werd het thema 'bescherming' besproken bij 'het handje van Fatima' uit de leskist Islam.

WORKSHOP: GEVOELENS DELEN

Hoe kom je gevoelens tegen en wat doe je ermee?

Er werd gestart met een inventarisatie en uitwisseling. Uit de reacties werd duidelijk dat veel leerkrachten het idee hebben dat het hier gaat om de kern van hun werk. Eén van de leerkrachten vertelde over een ervaring die haar diep had geraakt: tijdens een les hadden de leerlingen heel open met elkaar uitgewisseld over verdrietige ervaringen. Er werd door sommige leerlingen gehuild. De leerkracht vond het een top-moment, een waardevolle les 'waar je het uiteindelijk voor doet'. Ze werd er echter op terug gefloten: 'Weet je wel wat je allemaal aanricht?!' Ze is nu wat huiveriger geworden om het onderwerp gevoelens aan te boren. Belangrijk dus om dit in je team te bespreken!

Wat kun je doen?

Allerlei praktijken passeerden de revue, waar onder:

- Voorbeeldgedrag vertonen
- Goed nadenken over 'wat gevoelig ligt' in je klas, zoals echtscheiding, dood en rouw, vooroordelen
- Vergroten van de 'gevoelens vocabulaire' (uitbreiden van de basis: bang, boos, blij, verdrietig)
- Vaardigheden van leerlingen in het herkennen en verwoorden van hun gevoelens
- Zijn leerlingen zich bewust van de invloed van gevoelens op hun gedrag?

Wat is hiervan de betekenis? Waarom 'gevoelens'?

- Vieringen: in een goede viering wordt op een creatieve manier expressie gegeven aan gezamenlijk beleefde gevoelens?
- Saamhorigheid: als kinderen elkaar leren kennen ook op een dieper niveau (gevoelens, de binnenkant) versterkt dit hun saamhorigheid
- Levensvragen: leerlingen leren verwondering te beleven

WORKSHOP: SCHOOLREGELS

Regels en afspraken

- Op de vraag om met degene die naast je zit uit te wisselen over de volgende vragen: Hoeveel schoolregels hebben jullie op school? Ken je ze van buiten? Wat zouden de kinderen zeggen, als je ze naar de regels vroeg? werd druk gepraat. Sommige scholen hadden heel veel regels, andere werkten met 'Drie regels is genoeg'.

Betrekken en begrenzen

Er werd onderscheid gemaakt tussen:

- Regels stellen, waarbij macht en controle van belang zijn en
- Afspraken maken, waarbij invloed en verantwoordelijkheid belangrijk zijn

Begrenzen ligt meer in de sfeer van controle en macht. Denk daarbij aan alledaagse opmerkingen als: Schiet eens op! Hou je mond! Over vijf minuten moet je klaar zijn!

Betrekken ligt meer in de sfeer van invloed en verantwoordelijkheid. Bovenstaande opmerkingen klinken dan bijvoorbeeld: Ben je al bijna klaar? Waarom ben je aan het praten? Hoeveel tijd heb je nog nodig?

Een voorbeeld dat in het gesprek hierover naar voren kwam: een leerkracht die de schoolregel 'geen kauwgom in de klas' probeert te handhaven. Elke dag opnieuw moet hij bij de deur staan controleren - en elke dag opnieuw zijn er weer wat kinderen die kauwend de klas binnenkomen. Hij is controleur geworden. De vraag is: kan je dat anders regelen? Is de regel voor de leerlingen duidelijk: is het hún regel of is hij opgelegd? Zijn ze overtuigd van het belang of de juistheid van de regel? Hebben ze er hun zegje over mogen doen? Zien ze het probleem wel? Zijn ze zelf mede-verantwoordelijk voor een oplossing? Mogen ze erover denken en eventueel andere oplossingen aandragen? Kunnen ze zelf de verantwoordelijkheid dragen om de naleving te controleren? Zijn er sancties en beloningen denkbaar, wenselijk?

Participatie

Binnen het kader van regels geef je kinderen een zekere mate van verantwoordelijkheid. Je hebt daarin verschillende gradaties van participatie, je wordt: vertegenwoordigd, geraadpleegd, actief betrokken, mede-eigenaar of eigenaar.

De leerkrachten kregen hierover de volgende opdracht:

- Neem eens een activiteit van de kinderen in je groep, en leg die langs de participatieladder.

Tot slot werd er gekeken naar verschillende soorten taken waarin je leerlingen verantwoordelijkheid kunt geven, zoals: beheertaken (thee, opruimen, planten, zonnenscherm, afwassen, etc.) sociale taken (onderlinge hulp, tutor, maatjes, knikkercommissie), inspraaktaken (feest- zorg- lokaalcommissie)

WORKSHOP: OMGAAN MET CONFLICTEN

Eigen stijl

Als 'binnenkomer' werd aan de leerkrachten gevraagd: Hoe ga jij meestal met een conflict om? Dat is best moeilijk, want vaak situatiegebonden. Toch heeft ieder wel een eerste voorkeursneiging. Er kon gekozen worden uit diverse afbeeldingen van dieren die jouw stijl symboliseren. Past bij jou bijvoorbeeld een struisvogel, tijger, olifant of vredesduif? Iedereen kiest het dier dat het beste bij hem/haar past. Daarna volgde hierover een geëntameerd gesprek met de buurvrouw of buurman.

Vaardigheden van leerlingen

Hoe sterk zijn onze leerlingen in het zelfstandig oplossen van conflicten? Dat was de vraag om in groepjes van zes á zeven te bespreken. Daarbij maakten we gebruik van het kwartetspel uit de methode 'Pluk een Roos', waarop allerlei vaardigheden worden afgebeeld. Het ging daarbij om de volgende kwartetten (hoofdvaardigheden): luisteren, negeren, gevoelens, onderhandelen, bemiddelen, uitpraten, afkoelen, excuses en stappenplan.

Er was ook nog een bonusvraag: één kwartet was weggelaten. Op die kaartjes was iets bijzonders te zien ten opzichte van de andere kaartjes. Wat zou dat kunnen zijn? Helaas kon niemand dat zo bedenken: alleen op de kaartjes van het kwartet 'hulp vragen' was een leerkracht te zien. Op alle andere kaartjes stonden alleen leerlingen.

De rol van de leerkracht

Veel leerkrachten herkennen dat leerlingen met hun conflicten naar de leerkracht komen om het op te lossen en ook dat het niet makkelijk is om conflicten te zien als ideale leermomenten. Tot slot werden verschillende manieren waarop leerkrachten met conflicten omgaan besproken:

AFWIJZEND TEGENOVER CONFLICT

Smoren

Leerlingen bij elkaar vandaan zetten. Geen oplossing nastreven

Veroordelen

"Is dat nou gezellig, een beetje ruzie maken?" Geen oplossing.

Bestrafen

De 'schuldige' straffen of naar de directeur de directeur sturen.

PRAGMATISCH, SNEL, OPLOSSINGSGERICHT

Arbitreren

Beide partijen horen en een oplossing opleggen. "Dan weet ik het goed gemaakt..."

POSITIEVE BENADERING VAN CONFLICTEN, GERICHT OP ZELFSTANDIGHEID EN VERBETERING RELATIE

Mediatie

Als neutrale derde stimuleren dat de partijen zelf een win-winoplossing vinden

Mediatie

Ernaar streven dat leerlingen hun relatie verbeteren

